

تهدیدات فراروی صلح و امنیت بین‌المللی ناشی از فروماندگی دولت‌ها:

مطالعه موردی سومالی

مهدی باغبان^۱، بابک نادرپور^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۲۵

چکیده: مسائل امنیتی جهان امروز از درهم‌تنیدگی و پیچیدگی خاصی برخوردار است که هریک از آنها می‌تواند مسائل امنیتی دیگری را در پی داشته باشد. یکی از این مسائل امنیتی جدید، فروماندگی دولت‌ها است. مسئله فروماندگی دولت‌ها در موضوعات صلح و امنیت بین‌الملل اولین بار توسط ایالات متحده آمریکا و پس از حادثه ۱۱ سپتامبر مطرح گردید. با این حال جامعه جهانی چندان به درک صحیح و روشنی از میزان تهدیدات فراروی صلح و امنیت بین‌الملل ناشی از فروماندگی دولت‌ها دست پیدا نکرده است. از آنجایی که سومالی پس از سقوط ژنرال زیادباره در سال ۱۹۹۱، به عنوان یک دولت فرومانده مورد شناسایی شورای امنیت سازمان ملل متحد قرار گرفت قصد بر این است که با مطالعه موردی این کشور به شناسایی انواع تهدیدات فراروی صلح و امنیت بین‌الملل ناشی از فروماندگی دولت‌ها دست یافت. به این جهت با استفاده از روش توصیفی - تحلیل محتوا، ۹۷ قطعنامه سازمان ملل متحد در خصوص بحران سومالی مورد تجزیه و تحلیل محتوا قرار گرفت و در نتیجه مشخص گردید که فروماندگی دولت‌ها حداقل می‌تواند باعث ایجاد ۱۳ نوع تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی گردد که مهم‌ترین این تهدیدات نقض گسترده حقوق بین‌المللی و حقوق بشر بوده و در مراتب بعدی می‌توان به رشد ابزارهای نامنی (توسعه جنگ‌افزارهای کوچک و سلاح‌های سبک)، رشد جرایم سازمان‌یافته، ستیز قومی و منازعات مسلحانه، کاهش امنیت دریایی و غیره اشاره نمود.

واژگان اصلی: صلح و امنیت بین‌المللی، دولت فرومانده، سومالی.

۱. دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

۲. استادیار علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

مقدمه

تعریف از دولت به عنوان نهاد سرزمینی دربردارنده اقتدار، تغییر کرده است. در حال حاضر دولت مسئول ارائه طیف گسترده‌ای از خدمات و تأمین نیازهای اساسی مردم و مقابله با ستیزهای خشونت‌آمیز و بی‌قانونی گسترده می‌باشند. به اعتقاد دکتر عزتی امروزه دولت‌ها در قبال مردم و کشور خود مسئول هستند و یک حکومت مسئولیت‌پذیر هدفش توسعه همه‌جانبه کشور خواهد بود. (عزتی، ۱۳۹۹، ۱۲)

اما دولت‌های فرومانده حتی قادر به تهیه ابتدایی‌ترین خدمات برای شهروندان خود نبوده و زمینه لازم را برای اقلیت‌های کوچکی فراهم می‌آورند تا جنایت و ترور را مرتکب شوند تا جایی که حتی امنیت در سایر کشورها را به خطر بیندازند. (Ghani, Lockhart, 2008, vi) همین حقیقت باعث گردید که آمریکا در سند امنیت ملی خود بیان نماید اکنون که امنیت ملی کشورش بیشتر از دولت‌های قدرتمند، توسط دولت‌های ضعیف و در حال فروپاشی تهدید می‌شود. (فرجی‌راد و صالحی، ۱۳۹۳، ۶۲) این موضوع‌ها نشان می‌دهد که فروماندگی دولت‌ها به شدت می‌تواند باعث به خطر افتادن امنیت ملی، امنیت منطقه‌ای و حتی امنیت بین‌المللی گردند. اما مسئله این است که دولت‌های فرومانده چه نوع تهدیداتی را می‌تواند علیه صلح و امنیت بین‌المللی ایجاد نمایند؟ به این جهت تصمیم بر آن شد که با مطالعه موردی به شناسایی انواع تهدیدات فراروی صلح و امنیت بین‌المللی ناشی از فروماندگی دولت‌ها پرداخته شود. هدف این پژوهش شناسایی انواع تهدیدات ناشی از فروماندگی دولت‌ها برای صلح- و امنیت بین‌المللی است تا با شناختی صحیح و دقیق، نخبگان علمی و سیاسی تلاش خود را در جهت جلوگیری از فروماندگی دولت‌ها معطوف نمایند و در صورتی که اهمیت تهدیدات ناشی از فروماندگی دولت‌ها برای نخبگان علمی و سیاست‌مداران ناآشنا باشد، بیم آن می‌رود که با تصمیمات مداخله‌جویانه در کشورهای رقیب خود، به تضعیف دولت‌های آنان پردازند. بر این اساس فرضیه تحقیق بر این نظر استوار است که دولت‌های فرومانده به واسطه فروماندگی خود بستر ساز شرایط تهدیدزایی از قبیل عدم توسعه‌یافتگی و فقر شدید، بروز خشونت‌های افراطی‌گری، افزایش جرایم سازمان‌یافته فراملی، رشد تروریسم و در نهایت نقض گسترده حقوق بین‌الملل و حقوق بشر گردیده و به این ترتیب صلح و امنیت بین‌المللی را به شدت تهدید می‌نمایند. در انجام این پژوهش علاوه بر مطالعه اسناد تاریخی در مورد کشور سومالی، به قطعنامه‌های صادره شورای امنیت سازمان ملل متحد در خصوص این کشور در سه دهه اخیر رجوع شده است. دولت مرکزی در سومالی پس از پایان جنگ سرد و با عدم حمایت آمریکا از دیکتاتوری زیادباره، به سرعت در سال ۱۹۹۱ سقوط کرده و به مکانی برای دخالت و حمایت برخی بازیگران منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای تبدیل گردید. فروپاشی دولت مرکزی، فروپاشی جامعه مدنی در

سومالی را به دنبال داشته و در همان سال‌های اولیه قحطی و گرسنگی بخش‌های اعظم سومالی را فراگرفت، به‌نحوی که بیش از ۳۵۰ هزار نفر جان خود را به دلیل گرسنگی از دست دادند. (آقایی، ۱۳۸۸، ۲۵۷) از طرفی ستیزهای قومی و منازعات مسلحانه ادامه می‌یافت و قدرت مرکزی برای اعمال قدرت و مشروعیت لازم در سراسر کشور، هیچ‌گاه شکل نگرفت. شورای امنیت سازمان ملل متحد از سال ۱۹۹۲ وضعیت موجود در این کشور را که ناشی از جنگ‌های داخلی، آوارگی، قحطی، گرسنگی بود را به عنوان تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌الملل دانسته و با صدور قطعنامه ۷۳۳ در ژانویه ۱۹۹۲ به موضوع این کشور ورود پیدا کرد. اما تهدیدات ناشی از فروماندگی دولت‌ها در این کشور در طی این سال‌ها به شکل‌های مختلفی بروز نمود که به طور نمونه در سال ۲۰۰۶، تهدیدات امنیت دریایی و ایمنی دریانوردان با موضوع دزدی دریایی و بعدها حضور القاعده در سومالی و تشکیل گروه الشباب، مباحث تروریسم را قوت بخشید. شورای امنیت سازمان ملل متحد از ابتدای شروع بحران سومالی تا سال ۲۰۲۰ حدود یکصد قطعنامه در خصوص این کشور صادر نموده است. که هریک از آنان در زمان‌های مختلف، به جنبه‌های گوناگونی از این بحران پرداخته‌اند که با مطالعه و بررسی، و تحلیل محتوای آنان و با استفاده از روش‌های آماری، نسبت به شناسایی انواع تهدیدات ناشی از فروماندگی دولت‌ها فراروی صلح و امنیت بین‌المللی پرداخته می‌شود.

پیشینه پژوهش

اصطلاح دولت‌های فروماده اولین بار در خصوص دولت سومالی در دهه ۱۹۹۰ میلادی در مقاله دولت‌های فرومانده هلمن و راتنر در سال ۱۹۹۳ در مجله سیاست خارجی به کار رفت. (ذوالفقاری، عمرانی، ۱۳۹۸) اما پس از حادثه ۱۱ سپتامبر مسئله دولت‌های فرومانده به عنوان موضوع امنیتی جایگاه اساسی در بحث صلح و امنیت بین‌المللی پیدا کرد و ادبیات نظری جدیدی به شرح جدول (۱) برای آن تولید گردید.

جدول (۱) پیشینه تحقیقات انجام شده

کشور	اهداف	سال	روش‌شناسی‌ها
آمریکا	نقد سیاست‌های خارجی ایالات متحده آمریکا در قبال دولت‌های فرومانده (Chomsky, 2005)	۲۰۰۵	توصیفی - تحلیلی
انگلستان	به دنبال یافتن راه‌های برای رفع حالت‌های ورشکسته دولت‌های فرومانده (Ghani, Lockhart, 2008)	۲۰۰۸	اکتشافی
انگلستان	معرفی تهدیدات علیه صلح و امنیت بین‌المللی (ویلیامز، ۱۳۹۰)	۲۰۰۸	توصیفی - تحلیلی

کشور	اهداف	سال	روش‌شناسی‌ها
انگلستان	معرفی تهدیدات جدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی (برجس، ۱۳۹۶)	۲۰۱۰	توصیفی - تحلیلی
ایران	تهدیدات ناشی از دولت فرومانده افغانستان علیه خراسان بزرگ (فرجی‌راد و صالحی، ۱۳۹۱)	۱۳۹۱	توصیفی - تحلیلی
ایران	تهدیدات ناشی از دولت‌های فرومانده (مطالعه موردی؛ افغانستان) (فرجی‌راد و صالحی، ۱۳۹۳)	۱۳۹۳	توصیفی - تحلیلی
ایران	اثبات این فرضیه که دولت‌های فرومانده حاضر در منطقه خاورمیانه می‌تواند منطقه را به سمت جنگ‌های جدید و ورشکستگی کامل بکشاند. (سلطانی گیشینی، وثوقی و ابراهیمی، ۱۳۹۶)	۱۳۹۶	توصیفی - تحلیلی
ایران	مشخصه‌های اصلی فروماندگی دولت عراق و تأثیر آن بر امنیت بین‌المللی (ذوالفقاری، عمرانی، ۱۳۹۸)	۱۳۹۸	توصیفی - تحلیلی
ایران	شناسایی و ارزیابی تهدیدات نوپدید ارتش جمهوری اسلامی ایران (کریمی، ۱۴۰۰)	۱۴۰۰	تحلیل محتوا

مفهوم‌شناسی

صلح و امنیت بین‌المللی؛ ایمن بودن به معنای آزاد بودن از گزند است. (گریفتس و اوکلاگان، ۱۳۸۸، ۵۵۵) در جهان امروز حوادث مختلفی اتفاق می‌افتد، منابع کاهش می‌یابد، تغییرات آب و هوایی رخ می‌دهد، بنگاه اقتصادی تعطیل می‌شود و یا نزاع و جنگی رخ می‌دهد. بنابراین دیگر نمی‌توان از امنیت مطلق در یک جامعه صحبت به میان آورد. بدون شک احساس امنیت یکی از اساسی‌ترین نیازهای انسان به شمار می‌رود. مازلو در اولویت‌بندی معیارهای بشر، پس از نیازهای اولیه شامل هوا، غذا، مسکن، پوشاک نیاز به امنیت را جای داده و سایر نیازهای انسان را علی‌رغم ضرورت غیرقابل انکار آنها در اولویت‌های بعدی آورده است. (مرادیان، ۱۳۸۸، ۱) در رویکرد سیستمی، نظام بین‌المللی را به عنوان یک سیستم بین‌المللی معرفی می‌شود که تعادل آن را صلح و امنیت بین‌المللی برقرار می‌نماید و عواملی که باعث تهدید وضعیت تعادل سیستم می‌شود، نیز به عنوان عوامل تهدید کننده صلح و امنیت بین‌المللی^۱ تعریف می‌شود.

^۱ - بر اساس رویکرد سیستمی تهدید نسبت به صلح و امنیت بین‌الملل را به هرگونه خطر یا آسیب بالقوه یا بالفعل نسبت به ارزش‌های حیاتی سیستم اطلاق می‌کنند. (حسینی، ۱۳۸۵، ۳۵)

تهدیدات علیه صلح و امنیت بین‌الملل: امروزه ماهیت تهدیدات نسبت به صلح و امنیت بین‌الملل در جهان مدام در حال تغییر و گسترده شدن است، کوفی عنان دبیرکل سابق سازمان ملل متحد در سپتامبر ۲۰۰۳ جمعی از متخصصین را دعوت و هیأتی تحت عنوان هیأت سطح بالای راجع به تهدیدات، چالش‌ها و تغییرات تشکیل داد تا تهدیداتی که جهان با آن رویاروست را تعیین کنند. این هیأت در گزارش خود تهدید بر صلح و امنیت بین‌الملل را به عنوان هر اتفاق یا فرآیندی که منجر به مرگ در یک مقیاس وسیع یا کاهش شانس زندگی شود و کشورها را به عنوان واحدهای اساسی سیستم‌های بین‌المللی تضعیف نماید، دانستند و متعاقب این تعریف عوامل تهدید بر صلح و امنیت بین‌الملل را به شش گروه مشخصات بین کشورها، مشخصات داخل کشورها، تروریسم، مسایل هسته‌ای، سلاح‌های شیمیایی و میکروبی، جرایم سازمان‌یافته فرامرزی و تهدیدات اقتصادی و اجتماعی از جمله بیماری‌های مسری، فقر شدید و تنزل محیط زیست تقسیم نمودند. (زارع مهدوی و دانش نادری، ۱۳۹۵، ۱۹۶) اخوان کاظمی و همکارانش تهدیدات علیه صلح و امنیت بین‌المللی را تهدیداتی معرفی کرده‌اند که نه تنها معضلاتی را برای دولت‌ها به وجود آورده بلکه تهدیدی برای بشریت به عنوان یک کل محسوب می‌شوند. (اخوان کاظمی، ۱۳۹۸)

دولت‌های فرومانده؛ دولت به معنای ویری آن یک نهاد سرزمینی دربردارنده اقتدار است که دارای انحصار در بکارگیری مشروع ابزارهای خشونت است و توسط جامعه درونی و در سطح گسترده‌تر جامعه بین‌المللی شناخته شده است. اما این تعریف دچار تحول شده است به نحوی که با پیدایش دولت رفاه در ۱۹۲۰ و ۱۹۳۰ در اروپا، حوزه مسئولیت‌های بخش عمومی دولت‌ها گسترش یافته و نه تنها انحصار در کاربرد مشروع ابزارهای خشونت بلکه ارائه خدمات عمومی و پشتیبانی از محیط زیست را دربرگرفته و با باز توزیع ثروت در بهبود رفاه اقشار پایین جامعه کمک می‌نماید. به این ترتیب نداشتن انحصار در اعمال زور تنها یک جنبه از فروماندگی دولت‌هاست و ناتوانی یک دولت علاوه بر بعد قهری، شامل ناتوانی اداری، عدم ثبات اقتصادی و نبود نهادهای دموکراتیک، بروکراتیک و قضایی کارآمد که ملت از دولت مدرن انتظار دارند، نیز از مصادیق دولت فرومانده است. (فرجی‌راد و صالحی، ۱۳۹۳، ۲۵ و ۲۶) در تعریف دیگر فروماندگی دولت به ناتوانی دولت برای تأمین نیازهای اساسی مردم، چپاول مردم از طریق دزدسالاری دولت‌مردان، تنزل مداوم کارایی زیربنای اساسی برای حفظ یک زندگی عادی که به بحران‌های قابل توجه انسانی و یا مهاجرت انجامیده، بی‌قانونی گسترده، به گونه‌ای که گروه‌های مجرم با برخورداری از مصونیت درون جامعه فعالیت می‌کنند و یا اقتدار دولت را

به چالش می‌کشند و در نهایت وفاداری برخی یا بسیاری از شهروندان به سمت بازیگران غیردولتی در بسیاری از مناطق کشور نیز اشاره شده است. (فرجی‌راد و صالحی، ۱۳۹۱، ۷۶) نظریه دولت فرومانده معتقد است زمانی که شبکه‌های قدرت یک دولت دچار سقوط بزرگ، پایدار و مکرر می‌شود، دیگر حکومت‌های آن کشور نمی‌توانند قدرت واقعی را به صورت یکپارچه طراحی و اعمال کنند. (سلطانی‌گیشینی، وثوقی و ابراهیمی، ۱۳۹۶، ۱۲۰)

سومالی: سومالی کشوری در شاخ آفریقا که از اوایل قرن نوزدهم مورد استعمار کشورهای انگلیس، ایتالیا و فرانسه بوده است، نهایت در سال ۱۹۶۰ به استقلال رسید اما مشکلات داخلی و رقابت‌های بین شرق و غرب در سال ۱۹۶۹ میلادی باعث شد تا ارتش، در مقابل دولت قرار گیرد و در ۱۵ اکتبر ۱۹۶۹ ژنرال محمد زیادباره با کودتای نظامی قدرت را به دست بگیرد. زیادباره از همان ابتدا پایه‌های حکومت خود را بر مبنای رقابت بین دو ابرقدرت در دوران جنگ سرد گذاشت. در نتیجه با پایان جنگ سرد، آمریکا حمایت خود از زیادباره را برداشت و سومالی که به شدت دچار نارضایتی‌ها و اختلافات داخلی بود به صحنه درگیری و رویارویی مسلحانه بدل گشت تا اینکه زیادباره در ۲۷ ژانویه از پایتخت گریخت. (قمشی، ۱۳۷۸، ۴۷ و ۴۸) اگرچه در ابتدا گروه‌های مختلف با انتخاب علی مهدی محمد به عنوان رئیس جمهور توافق کردند. (جعفری ولدانی، ۱۳۸۱، ۵۰) اما پس از گذشت چند ماهی اختلافات شدیدی بین گروه‌ها برای دستیابی به قدرت، بروز یافت و به سرعت تمام سرزمین سومالی را دربرگرفت. درگیری‌ها باعث وخامت اوضاع انسانی در سومالی گردید به حدی که واکنش شورای امنیت سازمان ملل متحد را در پی داشت. شورای امنیت با صدور قطعنامه ۷۳۳، شرایط موجود در سومالی ناشی از نبود قدرت مرکزی در این کشور را تهدیدی علیه صلح و امنیت منطقه و بین‌الملل معرفی نمود و نگرانی خود را از وخامت اوضاع که منجر به مرگ انسان‌های بی‌شماری شده است، ابراز داشت. (S/RES/733) تلاش‌های میانجی‌گری، حضور نیروهای نظامی چندملیتی سازمان ملل متحد و سازمان اتحادیه آفریقا نتوانست مشروعیت و قدرت را به دولت مرکزی سومالی بازگرداند. به این ترتیب مسئله فروماندگی دولت سومالی از سال ۱۹۹۲ به یکی از پیچیده‌ترین و طولانی‌ترین مسائل امنیتی در عصر حاضر بدل گردید، به نحوی که شورای امنیت سازمان ملل متحد تا سال ۲۰۲۰، ۹۷ قطعنامه در این خصوص صادر نمود.

رویکردهای نظری به صلح و امنیت بین‌المللی؛

رویکردهای نظری اساس سیاست‌های امنیتی را تشکیل می‌دهند. رویکرد نظری ابتدایی به مباحث امنیتی برگرفته از نظریات واقع‌گرایی است. واقع‌گرایی تعریف و کاربرد امنیت را به شدت محدود و مضیق با قدرت نظامی می‌دید. به نظر واقع‌گرایان واقعیت کانونی روابط بین‌الملل آنارشیک بودن نظام بین‌الملل است. یعنی حکومتی جهانی مانند حکومت در درون کشورها وجود ندارد که بتواند قانون را ضمانت، عدالت را برقرار و اعمال، و از شیوع گسترده خشونت جلوگیری نماید. (شیهان، ۱۳۸۸، ۱۷) از آنجایی که دیدگاه واقع‌گرایی کلاسیک معیوب است، نسل جدیدی از واقع‌گرایان برآمدند. از نظر نوواقع‌گرایان هنگامی که کشورها از اعمال و رفتار موفقیت‌آمیز یکدیگر تقلید می‌کنند، نوعی موازنه قدرت شکل می‌گیرد. از این رو سیاست موازنه قوا بر نظم بین‌المللی حاکم است. در رویکرد لیبرال بر اهمیت قوانین اساسی و نظام‌های جمهوری خواه در برقراری صلح تأکید دارند. لیبرال‌ها ریشه صلح را در دولت‌های لیبرال می‌بینند و نهادگرایان نولیبرال بر نقش نهادهای بین‌المللی تأکید می‌نمایند که می‌توانند از بیرون، ستیز را برطرف سازند. (ویلیامز، ۱۳۹۰، ۷۴) نهادباوری نولیبرال بر این باور است که نهادهای بین‌المللی در کاستن از شدت ستیزها نقش دارند. (همان منبع، ۸۷) اما از دهه ۱۹۸۰ نظریه‌های برسازی به رویکردهای نظری برجسته‌ای برای بررسی روابط و امنیت بین‌الملل تبدیل شد. پیروان این رویکرد به طیف وسیعی از موضوعات اقتصادی، سازمان‌های بین‌المللی در امنیت بین‌الملل قائل هستند. (همان منبع، ۱۱۸) باری بوزان ابعاد پنج‌گانه امنیتی (نظامی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی - اجتماعی و زیست محیطی)، و سطوح سه‌گانه امنیتی یعنی فرد، دولت و سیستم بین‌المللی را مطرح نموده و بیان می‌دارد که هر کدام از این ابعاد و سطوح دارای همبستگی است و معتقد است که پژوهشگر سیاست بین‌الملل برای درک امنیت باید همه‌ی این‌ها را به صورت جداگانه بررسی نموده تا رابطه‌ی آنها را با هم کشف نماید. هرچند که این تصویر بسیار پیچیده است، اما در عین حال برای درک امنیت اساسی است. (فرجی‌راد و صالحی، ۱۳۹۳، ۶)

روش‌شناسی پژوهش

سازمان ملل متحد پس از جنگ جهانی دوم و برای ایجاد امنیت دسته جمعی بر اساس منشور ملل متحد که به امضای ۵۱ کشور در سال ۱۹۴۵ رسید، به طور رسمی شکل گرفت. شورای امنیت سازمان ملل متحد بر اساس ماده ۲۴ منشور ملل متحد به عنوان مسئول حفظ صلح و امنیت بین‌الملل معرفی گردیده است. در ماده ۳۹ به شورای امنیت این اختیار داده می‌شود که برای جلوگیری از نقض

صلح و امنیت بین‌الملل نسبت به انجام توصیه یا اخذ تصمیمات بر مبنای ماده ۴۱ و ۴۲ منشور ملل متحد اقدام نماید. (موسی‌زاده، ۱۳۸۴، ۳۲۳) بنابراین تشخیص مسائلی که صلح و امنیت بین‌الملل را به خطر انداخته است بر عهده شورای امنیت سازمان ملل متحد و در برخی مواقع با مجمع عمومی سازمان ملل متحد می‌باشد. به این جهت قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد مورد بررسی قرار گرفته و نوع تهدیدات بیان‌شده علیه صلح و امنیت بین‌المللی به همراه مصادیق عینی از داخل آن‌ها استخراج می‌گردد. تهدیدات بیان‌شده به عنوان یافته‌های تحقیق خواهند بود که نوع تهدید فراروی صلح و امنیت بین‌المللی ناشی از دولت‌های فرومانده را معرفی می‌نمایند. در تجزیه و تحلیل داده‌ها، بر اساس میزان تکرار عناوین تهدید و مصادیق آن‌ها در قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد، به میزان اهمیت هر یک از عناوین پی‌برده خواهد شد. به عبارتی هر چقدر یک عنوان با مصادیق آن در قطعنامه‌های شورای امنیت مرتبط با بحران سومالی، بیشتر تکرار شده باشد، در نتیجه این نوع تهدید ناشی از فروماندگی دولت سومالی بر صلح و امنیت بین‌الملل تأثیر بیشتری داشته و از اهمیت بیشتری برخوردار خواهد بود.

یافته‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها

الف - یافته‌های تحقیق

با مطالعه تمامی قطعنامه‌های صادره در خصوص بحران سومالی تا سال ۲۰۲۰، انواع تهدیدات فراروی صلح و امنیت بین‌المللی ناشی از فروماندگی دولت‌ها شناسایی گردیدند؛

(۱). **تداوم منازعات مسلحانه قومی**؛ فروماندگی دولت مرکزی در سومالی باعث تداوم درگیری‌های مسلحانه در این کشور گردیده است. از آثار و ابعاد منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای تداوم منازعات مسلحانه قومی در شاخ آفریقا می‌توان به نقض گسترده حقوق بشر، پاکسازی قومی، کشتار جمعی، تبعیض قومی، مهاجرت و کوچ اجباری، خیل عظیم آوارگان جنگی، قحطی، ناپایداری مرزها، فروپاشی حاکمیت ملی و سرزمینی، گسترش و تعمیق آناشی در جوامع یاد شده، تخریب محیط زیست اشاره نمود. شورای امنیت سازمان ملل متحد در ۴۹ قطعنامه از ۹۷ قطعنامه صادره خود در خصوص بحران سومالی، به موضوع تداوم منازعات مسلحانه قومی در این کشور اشاره مستقیم می‌نماید. این شورا برای کاهش منازعات مسلحانه قومی، به استفاده از روش‌های دموکراتیک، برگزاری انتخابات با حضور تمامی مردم سومالی به خصوص جوانان، زنان، معلولین، آوارگان

پرداخته و به روند آشتی ملی و ایجاد صلح امیدوار است. (S/RES/2472)

(۲). رشد ابزارهای نامنی؛ جنگ‌افزارها چونان ابزارهای ناامنی و خشونت به ندرت در کانون تحلیل علل ستیز، جنگ و ناامنی جای گرفتند. اما سلاح‌های کوچک و جنگ‌افزارهای سبک^۱ در مقایسه با جنگ‌افزارهای متعارف بزرگ که تقریباً به شکل انحصاری در دست دولت‌ها هستند، توزیع نسبتاً غیر متعارفی را دارند و با کوچک‌ترین اشتباه در کوتاه‌ترین زمان خطر بروز نزاع کوچک و وقوع خشونت در جامعه به سرعت افزایش می‌یابد. (برجس، ۷۳ و ۷۴) آمارها نشان می‌دهد فراهم بودن راحت سلاح‌های کوچک و جنگ‌افزارهای سبک، تأمین امنیت داخلی را برای دولت‌ها دشوارتر ساخته و امنیت انسانی در داخل جامعه را بیشتر تهدید می‌نماید. شورای امنیت اعلام می‌نماید که تجمیع بیش از حد سلاح در دست غیرنظامیان از عوامل بی‌ثباتی و شروع درگیری‌ها می‌باشد. (S/RES/1265) کشورهای عضو سازمان ملل متحد در کنفرانسی با عنوان «برنامه اقدام برای پیشگیری، مبارزه و ریشه‌کن کردن تجارت غیرقانونی اسلحه کوچک و سلاح‌های سبک در همه جنبه‌های آن» در ژوئیه ۲۰۰۱ نگرانی شدید خود را از تولید، انتقال و گردش غیرقانونی اسلحه کوچک و سلاح‌های سبک و انباشت زیاد و پخش کنترل نشده آنها در مناطق بسیاری از جهان بیان داشته و عواقب انسانی، اقتصادی - اجتماعی گسترده‌ای را برای آن متصور می‌دانند و آن را تهدیدی جدی برای صلح، آشتی، امنیت و ثبات و توسعه پایدار در سطوح فردی، محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی دانستند. آنها معتقدند که تجارت غیرقانونی اسلحه کوچک و سلاح‌های سبک باعث تداوم مناقشات، تشدید خشونت، کمک به آوارگی غیرنظامیان، تضعیف احترام به قوانین بشردوستانه بین‌المللی، ممانعت از ارائه کمک‌های بشردوستانه به قربانیان مناقشات مسلحانه گردیده و به آتش جنایت و تروریسم دامن می‌زند. در نهایت بیان می‌نمایند که دولت‌ها مسئولیت اصلی پیشگیری، مبارزه و ریشه‌کن کردن تجارت غیرقانونی اسلحه کوچک و سلاح‌های سبک در همه جنبه‌های آن را بر عهده دارند. (Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects, 2001) شورای امنیت سازمان ملل متحد در ۵۴ قطعنامه از ۹۷ قطعنامه صادره در خصوص بحران سومالی به نقض تحریم تسلیحاتی سومالی، اذعان داشته که سرازیر شدن سلاح‌های کوچک و سبک به این کشور باعث تداوم منازعات مسلحانه قومی و افزایش جرایم سازمان‌یافته فراملی،

¹ - light weapons

تروریسم و افراطی‌گری خشونت‌آمیز شده است.

(۳). **خطر بروز جنگ؛ ضعف و ناتوانی دولت‌ها** باعث مداخله سایر دول خارجی از جمله دول همسایه می‌شود. ضعف و ناتوانی دولت موقت در سومالی در سال ۲۰۰۷ در مقابله با اتحادیه دادگاه‌های اسلامی باعث حضور نیروهای اتیوپیایی در خاک سومالی گردید. همچنین درگیری‌هایی شدید بین نیروهای سازمان ملل متحد و سایر نیروها در سومالی به وقوع پیوست که حاکی از وقوع جنگ در سومالی می‌باشد. شورای امنیت سازمان ملل متحد در ۱۱ قطعنامه مرتبط با بحران سومالی به تهدید جنگ در این کشور پرداخته است که از فراماندگی دولت نشأت گرفته است.

(۴). **نقض حقوق بین‌المللی و حقوق بشر؛ حقوق بین‌المللی برای رعایت حقوق برابر بین کشورها و ملت‌ها** وضع گردیده است اما پس از وضع و تصویب آن‌ها، نظارت بر آن‌ها لازم و ضروری است. همچنین لازم است تا مجازات متخلفین نیز مشخص باشد و این خواست جامعه جهانی است. بی‌شک فراماندگی دولت‌ها مانع دستیابی به این اهداف خواهد بود. در بحران سومالی شورای امنیت سازمان ملل متحد به بیان‌های مختلف به اهمیت وضع و تصویب حقوق بین‌المللی و رعایت حقوق بشر می‌پردازد. این شورا بارها از دولت سومالی برای پیوستن به کنوانسیون‌های بین‌المللی از جمله کنوانسیون مقابله با جرایم سازمان‌یافته فراملی دعوت نموده است. از طرفی فراماندگی دولت سومالی باعث نقض گسترده حقوق بشر در این کشور، منطقه و حتی جهان گردیده است. بیش از ۶۵ قطعنامه از ۹۷ قطعنامه شورای امنیت به حقوق غیرنظامیان در مخاصمات مسلحانه اشاره دارد که به علت درگیری‌ها و عدم تأمین امنیت در این کشور اتفاق افتاده است. در حقوق غیرنظامیان در مخاصمات مسلحانه به حمایت حقوقی از کارکنان سازمان ملل متحد، کارکنان سازمان‌های مردم‌نهاد، خبرنگاران و روزنامه‌نگاران نیز پرداخته می‌شود. علاوه بر این شورای امنیت بارها موارد مرتبط با نقض گسترده حقوق بشر در سومالی اشاره می‌نماید. این شورا به حقوق کودکان، حقوق زنان، حقوق معلولان، تمامی مسائل مرتبط با خشونت‌های جنسی و جنسیتی، حقوق گروگان‌ها و حتی حقوق مرتبط با زندانیان پرداخته است.

(۵). **عدم توسعه‌یافتگی و فقر؛ ضعف دولت مرکزی و فراماندگی دولت، مانع اصلی از توسعه و توسعه‌یافتگی در کشور خواهد بود.** زمانی که رشد توسعه در یک کشور متوقف گردد، بیکاری، فقر در جامعه افزایش می‌یابد و به این ترتیب بستر اصلی برای فعالیت‌های بزهکاری شروع می‌شود. فقر یک زنجیره است، فقر در خانواده باعث می‌شود که در بسیاری از اوقات مسیر رشد

معمول کودکان به‌هم‌ریخته و آنان را دچار سوء تغذیه نماید. سوء تغذیه کاهش یادگیری در کودکان را سبب شده و در نتیجه کودکان زودتر ترک تحصیل نموده و به راحتی به حاشیه رانده می‌شوند و در جامعه مشاغلی با درآمد ضعیف را کسب می‌کنند. در نتیجه فقر از نسلی به نسل دیگر منتقل شده است. (خلاصه گزارش توسعه انسانی ۲۰۱۴) آنان که در فقر به سر می‌برند بیشتر متمایل به بزهکاری خشونت‌بار خواهند شد. مرتکبان و قربانیان خشونت به طور کلی پسران جوان بیکار و ناامید هستند. ناامیدی و درماندگی در میان جوانان بسیار نگران‌کننده است. (ویلیامز، ۱۳۹۰، ۳۸۴) کشورهای با درصد بالای جمعیت فقیر، بیشتر در معرض رشد گروه‌های تروریستی هستند. گروه‌های تروریستی بین‌المللی کشورهای ضعیف را به بهانه پناهگاه انتخاب کرده و آنان را قربانی اهداف و فعالیت‌های خود می‌کنند. عضوگیری آنها در چنین کشورهایی مدیون نارضایتی‌های پرورش یافته از فقر است. گروه‌های تروریستی بین‌المللی که معمولاً از منابع مالی قابل توجهی نیز برخوردارند می‌توانند به عنوان نقطه قابل اتکایی برای مردم فقیر محسوب گردند که با فعالیت در چنین گروه‌هایی تا حدود زیادی از لحاظ مالی تأمین می‌گردند. فقر در این معنا به صورت غیرمستقیم موجب شکل‌گیری رفتارهای خشونت‌آمیز و بروز تروریسم می‌شود. (گوهری مقدم، ۱۳۸۸، ۲۴) شورای امنیت معتقد است عامل اصلی شیوع دزدی دریایی در سومالی ناشی از بی-ثباتی در این کشور بوده و برای از بین بردن آن، رشد اقتصادی، توسعه شیلات و فعالیت‌های بندری در سومالی را پیشنهاد می‌نماید. (S/RES/1976) علاوه بر این شورای امنیت رسیدن به اقتصادی پایدار در سومالی را از عوامل اصلی در ریشه‌کن نمودن دزدی دریایی و سایر فعالیت‌های غیرقانونی می‌داند که بی‌شک در وظایف یک دولت مقتدر تجلی خواهد یافت. (S/RES/2015) این شورای برای ایجاد شرایط اقتصادی مناسب در سومالی، توجه ویژه به نهادهای دولتی و اهمیت پیشرفت همه مناطق سومالی را موثر می‌داند. (S/RES/2385) این شورا صلح و ثبات در سومالی را مدیون تقویت نهادهای دولتی، توسعه اقتصادی و اجتماعی در سومالی معرفی می‌نماید. (S/RES/2500) شورای امنیت در ۳۳ قطعنامه از ۹۷ قطعنامه صادره خود عدم توسعه‌یافتگی سومالی ناشی از ضعف قدرت مرکزی را تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی قلمداد می‌نماید.

(۶). آوارگی و پناهندگی؛ فروماندگی دولت در سومالی باعث گردید که بسیاری از مردم سومالی خانه و کاشانه خود را رها کرده و به کشورهای همسایه پناهنده شده و حتی به خارج از منطقه شاخ

آفریقا مهاجرت نمایند. پناهندگان سومالیایی کشورهای همسایه را به عنوان پایگاهی امن برای تداوم منازعات مسلحانه قرار داده و باعث دخالت بیشتر کشورهای همسایه خارجی از جمله جیبوتی، اریتره، یمن و اتیوپی در امور داخلی خود گردیدند. شورای امنیت سازمان ملل متحد در ۲۶ قطعنامه از ۹۷ قطعنامه صادره در بحران سومالی به موضوع آوارگان پرداخته است.

(۷). **رشد افراطی‌گری خشونت‌آمیز؛** شورای امنیت سازمان ملل متحد در قطعنامه‌های خود به رشد افراطی‌گری و فعالیت‌های خشونت‌آمیز در سومالی اشاره نموده و از پیوستن الشباب به القاعده ابراز نگرانی شدید کرده و آن را تهدیدی جدی در منطقه می‌داند. (S/RES/2036) این شورا بیان می‌نماید ضعف حکومت مرکزی در سومالی سبب گردیده است که این کشور به مکانی امن برای افراطی‌گری خشونت‌آمیز در منطقه تبدیل گردد. (S/RES/2093) شورای امنیت سازمان ملل متحد معتقد است که برای مقابله با افراطی‌گری خشونت‌آمیز نیاز به یک استراتژی ملی در منطقه است. (S/RES/2358) زیرا معتقد است که افراطی‌گری خشونت‌آمیز با راه‌حل‌های نظامی پایان نمی‌یابد. (S/RES/2431) از نتایج شوم افراطی‌گری بر صلح و امنیت بین‌المللی ایجاد شورش‌ها، جنگ‌ها، تشکیل قطب‌ها در جهان اسلام، تقابل بین فرق مختلف، مردود نمودن حرمت خودکشی با انجام اقدامات انتحاری بیان گردیده است. (عابدی، کیخا، ۱۳۹۶) همچنین تحقیقات نشان می‌دهد که اجبار، خشونت و سخت‌گیری پیامدهای بسیار ناگواری دارد که لجبازی، پنهان‌کاری، دروغ و انتقام تنها بخشی از نتایج سوء آنهاست. خشونت‌دیدگان بیشتر از دیگران، دگرآزاری می‌کنند، بیشتر انتقام می‌گیرند و با رغبت بیشتری هنجارشکنی می‌کنند. (صادقی نیری، شهبازی، ۱۳۹۶) در نتیجه افراطی‌گری خشونت‌آمیز نه تنها در عصر حاضر موجب اعمال خشونت علیه انسان‌ها می‌شود، بلکه در آینده نیز انسان‌های قسی قلب و نامهربان تحویل جامعه می‌دهد.

(۸). **رشد تروریسم؛** حوادث بزرگ تروریستی از قبیل انفجارهای عظیم در بایدوا و موگادیشو سبب گردید که تهدید تروریسم نیز به عنوان یکی از مسائل به وجود آمده ناشی از فروماندگی دولت در سومالی مطرح گردد. شورای امنیت در ۳۵ قطعنامه خود که در خصوص بحران سومالی به تصویب رسانیده است، از تهدید تروریسم در این کشور ابراز نگرانی نموده و آن‌ها را به شدت محکوم می‌نماید. پیچیدگی تروریسم سبب می‌شود که مسایل و موضوعاتی جدیدی برای بررسی در این خصوص پدید آید. یکی از این موضوعات تأمین مالی گروه‌های تروریستی و همچنین پشتیبانی دولت‌ها از گروه‌های تروریستی می‌باشد. شورای امنیت سازمان ملل متحد در ۱۶ قطعنامه

مرتبط با بحران سومالی به مسائل مرتبط با تأمین مالی تروریسم پرداخته و در ۵ قطعنامه پشتیبانی برخی از دولت‌های همسایه از گروه‌های تروریستی حاضر در منطقه و سومالی را محکوم می‌نماید. شورای امنیت اریتره را به عنوان یکی از حامیان تروریسم در منطقه و سومالی نام می‌برد. (S/RES/2385) اما آنچه که در خصوص فعالیت‌های تروریستی باید خاطر نشان نمود، این است که اعضای فعال گروه‌های تروریستی عموماً جوانان فقیر و تحصیل‌نکرده می‌باشند، بنابراین نابرابری‌های شکل‌گرفته در یک کشور می‌تواند زمینه مناسبی برای جنبش‌های سیاسی خشونت-آمیز به شکل کلی و تروریسم در شکل ویژه آن باشد. (عبداله‌خانی، ۱۳۸۶، ۷۹) امروزه گروه‌های تروریستی با استفاده از رشد تجارت بین‌الملل و افزایش بیش از حد مبادلات مالی در بانکداری بین‌المللی فرصت‌های لازم برای پول‌شویی را فراهم می‌آورند. امروزه تروریست‌ها با استفاده از درآمدهای حاصل از اشغال قلمرو (مانند تجارت نفت و گاز، منابع معدنی، قاچاق میراث فرهنگی و...)، باج‌گیری به وسیله آدم‌ربایی و گروگان‌گیری، کشتی‌ربایی، هواپیماربایی، قاچاق مواد مخدر و اسلحه، قاچاق انسان، کمک‌های مالی دولت‌ها و حامیان ثروتمند، دزدی دریایی و حتی کسب و کار مشروع مانند اخذ زکات کسب درآمد می‌کنند. (شمس ناتری، اسلامی، ۱۳۹۴)

(۹). **رشد جرایم سازمان‌یافته فراملی؛** گروه‌های مجرمانه سازمان‌یافته با فعالیت‌های مجرمانه خود از

جمله قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان، قاچاق انسان، قاچاق سلاح به دنبال کسب منافع مادی می‌باشند و خطرات ناشی از آنها با وجود شبکه‌های گسترده‌ی حمل‌ونقل مخفی و آشکار می‌توانند به همه‌ی بشریت لطمه وارد کنند. (مرادیان، ۱۳۸۸، ۲۹۸) شورای امنیت سازمان ملل متحد در ۱۳ قطعنامه‌های صادره خود در خصوص بحران سومالی به صورت کلی به رشد جرایم سازمان‌یافته فراملی ناشی از فروماندگی دولت در این کشور اشاره نموده است. علاوه بر آن در ۴۷ قطعنامه به قاچاق اسلحه و تسلیحات کشتار جمعی، در ۲ قطعنامه به قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان، در ۱۲ قطعنامه به آدم‌ربایی، در ۱۴ قطعنامه به باج‌خواهی، در ۴۱ قطعنامه به پول‌شویی اشاره می‌نماید. شورای امنیت سازمان ملل متحد معتقد است شبکه دزدان دریایی (مجرمان سازمان‌یافته فراملی) با آدم‌ربایی و گروگان‌گیری، باج‌خواهی، بودجه مورد نیاز برای خرید اسلحه و استخدام افراد بیشتر، باعث افزایش فعالیت‌های مجرمانه شده و در نتیجه جان تعداد بیشتری از غیرنظامیان را به خطر می‌اندازند. (S/RES/2442) این بیان نشان می‌دهد که جرایم سازمان‌یافته زنجیره‌ای از جرم‌ها را شامل می‌شود که برای انجام هر یک از آنها نیاز به انجام جرم

دیگری است و این زنجیره در تکامل خود به افزایش قدرت می‌رسد و به شدت می‌تواند صلح و امنیت را در یک منطقه و سپس در جهان تهدید نماید.

(۱۰). کاهش امنیت دریایی؛ در سال ۲۰۰۸ میلادی دبیرکل سازمان ملل متحد هفت تهدید را برای امنیت دریایی برشمرد که شامل دزدی دریایی و سرقت مسلحانه علیه کشتی‌ها، قاچاق تروریستی، قاچاق غیرقانونی سلاح، حمل غیرقانونی مواد مخدر و موارد روان گردان، قاچاق انسان، ماهیگیری غیرقانونی و آسیب‌های عمدی و غیرقانونی به محیط زیست دریاها می‌باشد. (Klien, 2009, 48 – 62) در قطعنامه‌های صادره شورای امنیت سازمان ملل متحد در خصوص بحران سومالی، ۲۵ قطعنامه به موضوع امنیت دریایی و ایمنی دریانوردان، ۲۸ قطعنامه به دزدی دریایی، ۱۵ قطعنامه به ماهیگیری غیرقانونی و ۴ قطعنامه به آسیب‌های عمدی به محیط زیست دریایی اشاره داشته است. شورای امنیت معتقد است مسئول مستقیم مقابله با دزدان دریایی سومالیایی مستقر در خلیج عدن و شمال اقیانوس هند بر عهده دولت سومالی است. (S/RES/2442) و تمامی حضور ناوها و هواپیماهای نظامی در خلیج عدن و شمال اقیانوس هند از سال ۲۰۰۸ تاکنون بنا به درخواست دولت فدرال سومالی از سازمان ملل متحد اتفاق افتاده است که از مقابله با دزدی دریایی اظهار عجز و ناتوانی نمود. (S/RES/1772)

(۱۱). کاهش امنیت غذایی؛ بر اساس تعریف سازمان فائو «امنیت غذایی هنگامی وجود دارد که تمامی مردم در تمامی زمان‌ها به غذای مغذی کافی و سالم برای برآورده ساختن نیازهای غذایی روزمره‌شان و ترجیحات غذایی‌شان برای یک زندگی فعالانه و تندرست دسترسی فیزیکی و اقتصادی داشته باشند. (FAO, 1996) امنیت غذایی شامل قابل اعتماد بودن دسترسی به غذا، نبود ترس از فراهم نبودن غذا در آینده، قابل قبول بودن میزان غذای موجود برای طبقه محروم، عدم احساس محرومیت از غذا در مردم و اینکه مردم غذای خود را به شیوه‌ای تحقیرآمیز تأمین ننمایند، می‌شود. بدین ترتیب می‌توان امنیت غذایی را سنگ بنیاد هستی انسان دانست. بدون امنیت غذایی سایر انواع امنیت هم تضعیف می‌شود. در پایه‌ای‌ترین سطح، آدم گرسنه و دچار سوء تغذیه توانایی کمتری برای مبارزه با خطر فیزیکی یا گریختن از آن دارد. از طرفی تغذیه خوب، سلامت فرد را هم تضمین می‌نماید. به این ترتیب بسیاری از کشورها حق غذا را رسماً مورد شناسایی قرار داده‌اند و تضمین حق غذا جزء وظایف ذاتی حکومت‌ها گردیده است. از آن سو، وقتی مردم دچار ناامنی غذایی باشند نمی‌توانند کارکرد کاملی داشته باشند و این می‌تواند ناامنی بیشتری برای‌شان به

بار آورد زیرا ممکن است آنان به شکل خطرناکی از خود واکنش نشان دهند. برای نمونه آدم گرسنه ممکن است به خودفروشی جنسی در ازای پول تن دهد، درگیر جرم و بزهکاری شود یا بی توجه به خطرات راه یا مقصد، برای یافتن کار و کمک مهاجرت کند. (برجس، ۱۳۹۶، ۲۳۲ الی ۲۳۹) شورای امنیت سازمان ملل متحد در ۱۸ قطعنامه صادره در خصوص بحران سومالی به موضوع امنیت غذایی اشاره داشته است. مدیریت بحران‌های خشکسالی، مبارزه با فقر، حفاظت از نهادهای حقوق بشر بین‌المللی که برای کمک به مردم آواره در سومالی فعالیت می‌کردند، مقابله با ماهیگیری غیرقانونی در آب‌های سومالی، حفاظت از کشتی‌های حامل مواد غذایی به سومالی از جمله مواردی است که شورای امنیت در قطعنامه‌های خود بیان نموده است.

(۱۲). کاهش امنیت زیست محیطی؛ شورای امنیت سازمان ملل متحد اولین بار صدام حسین را به خاطر آتش زدن چاه‌های نفت کویت در زمان جنگ اول خلیج فارس سرزنش کرد و عراق را برای خسارات محیط زیستی که در زمان تهاجم آن کشور به کویت وارده شده بود، مسئول دانست. (زارع مهدوی و دانش ناری، ۱۳۹۵، ۱۹۶) زیرا شورای امنیت معتقد است که هر گونه آسیب به محیط زیست می‌تواند امنیت و حیات در کل کره زمین را برای تمام موجودات به خطر بیندازد. منابع غذایی را کاهش داده، سلامت زندگی ساکنان آن را تهدید نموده، رفاه عمومی را کاهش دهد. تهدیدات زیست محیطی می‌توانند در آینده نه چندان دور سبب تهدیداتی عمیق در امنیت بین‌الملل گردد. شورای امنیت سازمان ملل متحد در قطعنامه‌های خود به موضوع تغییرات آب‌وهوایی و تخریب محیط زیست، به بیابان‌زایی، فرسایش خاک و بهره‌برداری غیرقانونی از منابع طبیعی پرداخته است. این شورا از دولت فدرال سومالی می‌خواهد با توجه به تغییرات آب‌وهوایی و تغییرات زیست محیطی و وقوع بلایای طبیعی نسبت به ارزیابی خطر و استراتژی‌های مدیریت این عوامل اقدام نماید. (S/RES/2461)

(۱۳). افزایش تهدیدات ناشی از بلایای طبیعی؛ بلایای طبیعی نیز مانند سایر موضوعات تهدیدات امنیتی به شمار می‌روند و فاکتورهای سیاسی - اجتماعی هستند که هنگام بروز بلایای طبیعی مردم را در برابر این وقایع خطرناک، آسیب‌پذیرتر می‌نماید. این حقیقت که برخی از مردم چه به انتخاب خودشان یا ناآگاهانه و از روی اجبار در مکان‌هایی زندگی می‌کنند که در معرض برخی بلایای طبیعی قرار دارند، یکی از این فاکتورهاست. جمعیت زیاد، وجود دولت‌های ضعیف و نیز گرایش بشر به ریسک و زندگی در مکان‌های پرخطر به دلیل منافع اقتصادی، از عوامل اصلی بالا بودن

مرگ‌ومیر انسان‌ها در بروز بلایای طبیعی است. (مرادیان، ۱۳۸۸، ۲۹۱) شورای امنیت سازمان ملل متحد به نقش دولت سومالی در مدیریت ارزیابی ریسک نسبت به بلایای طبیعی تأکید می‌نماید. بی‌شک دولت‌های فرومانده به دلیل ضعف و ناتوانی خود، مدیریت مناسبی برای کاهش اثرات بلایای طبیعی نداشته و ندارند. به این جهت با وقوع بلایای طبیعی، مرگ‌ومیر بالا، افزایش مهاجرت و پناهندگی اتفاق افتاده و در نتیجه به راحتی صلح و امنیت در منطقه و جهان را به خطر می‌اندازد.

ب- تجزیه و تحلیل داده‌ها

در انتها قطعه‌نامه‌های مورد استناد در خصوص تهدیدات فراروی صلح و امنیت بین‌المللی ناشی از فروماندگی سومالی به شرح جدول (۲) بیان می‌گردد؛

جدول (۲) قطعه‌نامه‌های مورد استناد شورای امنیت سازمان ملل متحد در خصوص بحران سومالی

جمع	قطعه‌نامه‌های مورد استناد	مصادیق تهدید	نوع تهدید
۳۷	۱۷۷۲، ۱۸۰۱، ۱۸۱۴، ۱۸۳۳، ۱۸۷۲، ۱۹۱۰، ۱۹۵۰، ۱۹۶۴، ۱۹۷۶، ۲۰۰۲، ۲۰۱۰، ۲۰۳۶، ۲۰۶۰، ۲۰۶۷، ۲۰۹۳، ۲۱۰۲، ۲۱۱۱، ۲۱۲۴، ۲۱۵۸، ۲۱۸۲، ۲۲۳۲، ۲۲۴۶، ۲۲۷۵، ۲۲۹۷، ۲۳۱۶، ۲۳۵۸، ۲۳۷۲، ۲۳۸۳، ۲۴۰۸، ۲۴۳۱، ۲۴۴۲، ۲۴۶۱، ۲۴۷۲، ۲۵۰۰	حقوق کودکان	
۲۸	۱۸۱۴، ۱۸۷۲، ۱۹۱۰، ۱۹۶۴، ۲۰۰۲، ۲۰۱۰، ۲۰۳۶، ۲۰۶۰، ۲۰۶۷، ۲۰۹۳، ۲۱۰۲، ۲۱۱۱، ۲۱۲۴، ۲۱۵۸، ۲۱۸۲، ۲۲۳۲، ۲۲۴۶، ۲۲۷۵، ۲۲۹۷، ۲۳۱۶، ۲۳۵۸، ۲۳۷۲، ۲۳۸۳، ۲۴۰۸، ۲۴۳۱، ۲۴۴۲، ۲۴۶۱، ۲۴۷۲، ۲۵۰۰	حقوق زنان	تقصص گسترده حقوق بین‌الملل و حقوق بشر
۴	۲۴۶۱، ۲۲۳۲، ۲۱۲۴، ۲۰۹۳	حقوق معلولان	
۲۱	۲۰۰۲، ۲۰۱۰، ۲۰۶۰، ۲۰۹۳، ۲۱۰۲، ۲۱۲۴، ۲۱۵۸، ۲۱۸۲، ۲۲۳۲، ۲۲۴۶، ۲۲۹۷، ۲۳۵۸، ۲۳۷۲، ۲۳۸۳، ۲۴۳۱، ۲۴۴۴، ۲۴۶۱، ۲۴۷۲، ۲۴۹۸، ۲۵۰۰	خشونت جنسی	
۱۰	۲۴۶۱، ۲۴۴۴، ۲۴۳۱، ۲۱۸۴، ۲۱۸۲، ۲۱۰۲، ۲۰۹۳، ۲۰۱۰، ۲۴۹۸، ۲۴۷۲	خشونت جنسیتی	

جمع	قطعه‌نامه‌های مورد استناد	مصادیق تهدید	نوع تهدید
۶۵	۹۲۳، ۸۹۷، ۸۸۶، ۸۸۵، ۸۶۵، ۸۳۷، ۸۱۴، ۷۹۴، ۷۶۷، ۷۳۳، ۹۴۶، ۹۵۳، ۹۵۴، ۱۳۵۶، ۱۴۷۴، ۱۷۲۵، ۱۷۴۴، ۱۷۷۲، ۱۸۰۱، ۱۸۱۴، ۱۸۳۱، ۱۸۶۳، ۱۸۷۲، ۱۹۱۰، ۱۹۶۴، ۱۹۷۶، ۲۰۰۲، ۲۰۱۰، ۲۰۳۶، ۲۰۶۰، ۲۰۶۷، ۲۰۷۲، ۲۰۷۳، ۲۰۹۳، ۲۱۰۲، ۲۱۱۱، ۲۱۲۴، ۲۱۲۵، ۲۱۵۸، ۲۱۸۲، ۲۱۸۴، ۲۲۲۱، ۲۲۳۲، ۲۲۴۴، ۲۲۴۵، ۲۲۴۶، ۲۲۷۵، ۲۲۸۹، ۲۲۹۷، ۲۳۱۶، ۲۳۱۷، ۲۳۵۵، ۲۳۵۸، ۲۳۷۲، ۲۳۸۳، ۲۴۰۸، ۲۴۱۵، ۲۴۳۱، ۲۴۴۲، ۲۴۴۳، ۲۴۶۱، ۲۴۷۲، ۲۴۹۸	حقوق غیرنظامیان در مخاصمات مسلحانه	
۱۴	۱۸۴۶، ۱۹۵۰، ۱۹۷۶، ۲۰۱۵، ۲۰۲۰، ۲۰۳۶، ۲۰۷۷، ۲۱۲۵، ۲۱۸۴، ۲۲۴۶، ۲۳۱۶، ۲۳۸۳، ۲۴۴۲، ۲۵۰۰	گروگان‌گیری	
۱	۲۱۸۲	حقوق زندانیان	
۲۶	۸۱۴، ۸۹۷، ۸۸۶، ۸۸۵، ۸۶۵، ۸۳۷، ۸۱۴، ۷۹۴، ۷۶۷، ۷۳۳، ۹۴۶، ۹۵۳، ۹۵۴، ۱۳۵۶، ۱۴۷۴، ۱۷۲۵، ۱۷۴۴، ۱۷۷۲، ۱۸۰۱، ۱۸۱۴، ۱۸۳۱، ۱۸۶۳، ۱۸۷۲، ۱۹۱۰، ۱۹۶۴، ۱۹۷۶، ۲۰۰۲، ۲۰۱۰، ۲۰۳۶، ۲۰۶۰، ۲۰۶۷، ۲۰۷۲، ۲۰۷۳، ۲۰۹۳، ۲۱۰۲، ۲۱۱۱، ۲۱۲۴، ۲۱۲۵، ۲۱۵۸، ۲۱۸۲، ۲۱۸۴، ۲۲۲۱، ۲۲۳۲، ۲۲۴۴، ۲۲۴۵، ۲۲۴۶، ۲۲۷۵، ۲۲۸۹، ۲۲۹۷، ۲۳۱۶، ۲۳۱۷، ۲۳۵۵، ۲۳۵۸، ۲۳۷۲، ۲۳۸۳، ۲۴۰۸، ۲۴۱۵، ۲۴۳۱، ۲۴۴۲، ۲۴۴۳، ۲۴۶۱، ۲۴۷۲، ۲۴۹۸	حقوق پناهندگان و آوارگان	
۳۳	۸۱۴، ۸۹۷، ۸۸۶، ۸۸۵، ۸۶۵، ۸۳۷، ۸۱۴، ۷۹۴، ۷۶۷، ۷۳۳، ۹۴۶، ۹۵۳، ۹۵۴، ۱۳۵۶، ۱۴۷۴، ۱۷۲۵، ۱۷۴۴، ۱۷۷۲، ۱۸۰۱، ۱۸۱۴، ۱۸۳۱، ۱۸۶۳، ۱۸۷۲، ۱۹۱۰، ۱۹۶۴، ۱۹۷۶، ۲۰۰۲، ۲۰۱۰، ۲۰۳۶، ۲۰۶۰، ۲۰۶۷، ۲۰۷۲، ۲۰۷۳، ۲۰۹۳، ۲۱۰۲، ۲۱۱۱، ۲۱۲۴، ۲۱۲۵، ۲۱۵۸، ۲۱۸۴، ۲۲۲۱، ۲۲۳۲، ۲۲۴۴، ۲۲۴۵، ۲۲۴۶، ۲۲۷۵، ۲۲۸۹، ۲۲۹۷، ۲۳۱۶، ۲۳۱۷، ۲۳۵۵، ۲۳۵۸، ۲۳۷۲، ۲۳۸۳، ۲۴۰۸، ۲۴۱۵، ۲۴۳۱، ۲۴۴۲، ۲۴۴۳، ۲۴۶۱، ۲۴۷۲، ۲۴۹۸	فقر و عدم توسعه‌یافتگی	
۵۴	۷۳۳، ۷۵۱، ۷۶۷، ۷۷۵، ۸۱۴، ۸۳۷، ۸۹۷، ۱۳۵۶، ۱۴۲۵، ۱۴۷۴، ۱۵۱۹، ۱۵۵۸، ۱۵۸۷، ۱۶۳۰، ۱۶۷۶، ۱۷۲۵، ۱۷۳۴، ۱۷۴۴، ۱۷۶۶، ۱۷۷۲، ۱۸۱۱، ۱۸۳۱، ۱۸۴۴، ۱۸۵۱، ۱۸۵۳، ۱۸۷۲، ۱۸۹۷، ۱۹۰۷، ۱۹۱۶، ۱۹۵۰، ۱۹۷۲، ۲۰۰۲، ۲۰۱۰، ۲۰۲۰، ۲۰۲۳، ۲۰۳۶، ۲۰۷۷، ۲۰۹۳، ۲۱۰۲، ۲۱۱۱، ۲۱۲۴، ۲۱۲۵، ۲۱۴۲، ۲۱۵۸، ۲۱۸۲، ۲۲۴۴، ۲۲۴۵، ۲۲۴۶، ۲۲۷۵، ۲۲۸۹، ۲۲۹۷، ۲۳۱۶، ۲۳۱۷	رشد ابزارهای نامنی	

جمع	قطعه‌نامه‌های مورد استناد	مصادیق تهدید	نوع تهدید
۴۹	۸۸۶، ۸۷۸، ۸۶۵، ۸۳۷، ۷۹۴، ۷۷۵، ۷۶۷، ۷۵۱، ۷۴۶، ۷۳۳، ۸۹۷، ۹۲۳، ۹۴۶، ۹۵۴، ۱۵۸۷، ۱۶۳۰، ۱۷۲۵، ۱۷۶۶، ۱۷۷۲، ۱۸۰۱، ۱۸۱۱، ۱۸۱۴، ۱۸۳۱، ۱۸۴۴، ۱۸۵۳، ۱۸۶۳، ۱۸۷۲، ۱۹۰۷، ۱۹۱۰، ۱۹۶۴، ۲۰۱۰، ۲۰۳۶، ۲۰۶۷، ۲۰۷۳، ۲۰۹۳، ۲۱۱۱، ۲۱۲۴، ۲۱۵۸، ۲۲۳۲، ۲۲۷۵، ۲۲۹۷، ۲۳۵۸، ۲۳۷۲، ۲۳۸۵، ۲۴۰۸، ۲۴۳۱، ۲۴۴۴، ۲۴۶۱، ۲۴۷۲		ستیز قومی و منازعات مسلحانه
۱۱	۸۳۷، ۸۶۵، ۹۲۳، ۱۹۰۷، ۱۹۶۴، ۲۰۱۰، ۲۱۲۴، ۲۱۸۲، ۲۳۷۲، ۲۲۹۷، ۲۲۳۲		خطر بروز جنگ
۱۱	۱۷۲۵، ۱۷۴۴، ۱۷۷۲، ۱۸۰۱، ۱۸۱۱، ۱۹۱۶، ۱۹۵۰، ۲۰۳۶، ۲۰۹۳، ۲۰۹۳، ۲۱۲۴، ۲۳۷۲، ۲۴۰۸، ۲۴۳۱، ۲۴۶۱		افراطی‌گری خشونت‌آمیز
۳۵	۱۷۲۵، ۱۷۴۴، ۱۹۰۷، ۱۹۱۰، ۱۹۱۶، ۱۹۵۰، ۱۹۶۴، ۲۰۱۰، ۲۰۳۳، ۲۰۳۶، ۲۰۶۷، ۲۰۷۳، ۲۰۹۳، ۲۱۰۲، ۲۱۲۴، ۲۱۴۲، ۲۱۵۸، ۲۱۸۲، ۲۲۳۲، ۲۲۴۴، ۲۲۴۵، ۲۲۷۵، ۲۲۹۷، ۲۳۱۷، ۲۳۵۸، ۲۳۷۲، ۲۳۸۳، ۲۳۸۵، ۲۴۰۸، ۲۴۳۱، ۲۴۴۴، ۲۴۶۱، ۲۴۷۲، ۲۴۹۸، ۲۵۰۰	تروریسم	تروریسم
۱۶	۲۰۰۲، ۲۰۳۳، ۲۰۳۶، ۲۰۹۳، ۲۱۱۱، ۲۱۲۴، ۲۱۸۲، ۲۲۴۴، ۲۳۴۶، ۲۳۱۷، ۲۳۸۵، ۲۴۳۱، ۲۴۴۴، ۲۴۷۲، ۲۴۹۸، ۲۵۰۰	تأمین مالی تروریسم	
۵	۱۹۰۷، ۲۰۳۳، ۲۱۸۲، ۲۳۸۵، ۲۴۴۴	پشتیبانی از تروریسم	
۴۷	۷۵۱، ۱۴۰۷، ۱۴۲۵، ۱۴۷۴، ۱۵۱۹، ۱۵۵۸، ۱۵۸۷، ۱۶۳۰، ۱۶۷۶، ۱۷۲۴، ۱۷۲۵، ۱۷۴۴، ۱۷۶۶، ۱۷۷۲، ۱۸۱۱، ۱۸۳۱، ۱۸۴۴، ۱۸۵۱، ۱۸۵۳، ۱۸۹۷، ۱۹۰۷، ۱۹۱۶، ۱۹۵۰، ۱۹۷۲، ۲۰۰۲، ۲۰۲۰، ۲۰۳۳، ۲۰۷۷، ۲۰۹۳، ۲۱۰۲، ۲۱۱۱، ۲۱۲۵، ۲۱۴۲، ۲۱۸۲، ۲۱۸۴، ۲۲۴۴، ۲۲۴۶، ۲۳۱۶، ۲۳۱۷، ۲۳۸۵، ۲۴۴۲، ۲۴۴۴، ۲۴۷۲، ۲۴۹۸، ۲۵۰۰	قاچاق اسلحه	رشد جرایم سازمان‌یافته فراملی
۲	۱۶۷۶، ۲۲۴۶	قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان	
۱۲	۲۰۰۲، ۲۰۷۷، ۲۰۹۳، ۲۱۲۵، ۲۱۸۴، ۲۲۴۶، ۲۳۱۶، ۲۳۸۳، ۲۴۴۲، ۲۴۶۱، ۲۴۷۲، ۲۵۰۰	آدم‌ربایی	

جمع	قطعه‌نامه‌های مورد استناد	مصادیق تهدید	نوع تهدید
۱۴	۱۸۴۶، ۱۸۹۷، ۱۹۵۰، ۲۰۲۰، ۲۰۷۷، ۲۱۲۵، ۲۱۸۴، ۲۲۴۶، ۲۲۹۷، ۲۳۱۶، ۲۳۸۳، ۲۴۳۱، ۲۴۴۲، ۲۵۰۰	باج‌خواهی	
۴۱	۱۴۰۷، ۱۴۲۵، ۱۴۷۴، ۱۵۱۹، ۱۵۵۸، ۱۵۸۷، ۱۶۳۰، ۱۶۷۶، ۱۷۲۴، ۱۷۳۵، ۱۷۴۴، ۱۷۶۶، ۱۷۷۲، ۱۸۱۱، ۱۸۳۱، ۱۸۴۴، ۱۸۵۱، ۱۸۹۷، ۱۹۰۷، ۱۹۱۶، ۱۹۵۰، ۱۹۷۲، ۱۹۷۶، ۲۰۰۲، ۲۰۲۰، ۲۰۲۳، ۲۰۶۰، ۲۰۷۷، ۲۰۹۳، ۲۱۱۱، ۲۱۲۵، ۲۱۴۲، ۲۱۸۴، ۲۲۴۴، ۲۲۴۶، ۲۳۸۳، ۲۴۴۲، ۲۴۹۸، ۲۵۰۰	پول‌شویی	
۲۸	۱۶۷۶، ۱۷۷۲، ۱۸۰۱، ۱۸۱۶، ۱۸۳۸، ۱۸۴۴، ۱۸۵۱، ۱۸۷۲، ۱۸۸۳، ۱۸۹۷، ۱۹۱۰، ۱۹۱۸، ۱۹۵۰، ۱۹۶۴، ۱۹۷۶، ۲۰۱۵، ۲۰۲۰، ۲۰۳۶، ۲۰۶۷، ۲۰۷۷، ۲۱۲۵، ۲۱۸۴، ۲۲۴۴، ۲۲۴۶، ۲۳۱۶، ۲۳۸۳، ۲۴۴۲، ۲۵۰۰	دزدی دریایی	
۱۵	۱۸۴۶، ۱۸۹۷، ۱۹۵۰، ۱۹۷۶، ۲۰۲۰، ۲۰۷۷، ۲۱۲۵، ۲۲۴۴، ۲۳۱۶، ۲۳۱۷، ۲۳۸۳، ۲۴۴۲، ۲۴۹۸، ۲۵۰۰	ماهگیری غیرقانونی	کاهش امنیت دریایی
۴	۱۹۵۰، ۱۹۷۶، ۲۰۲۰، ۲۰۷۷	آسیب عملی به محیط زیست دریایی	
۱۸	۷۳۳، ۷۹۴، ۱۸۳۸، ۱۸۴۶، ۲۰۰۲، ۲۰۱۰، ۲۰۲۰، ۲۰۷۷، ۲۱۲۵، ۲۱۸۴، ۲۳۱۶، ۲۳۵۸، ۲۳۷۲، ۲۳۸۳، ۲۳۸۵، ۲۴۰۸، ۲۴۳۱، ۲۴۶۱		امنیت غذایی
۷	۲۱۱۱، ۲۲۴۵، ۲۴۰۸، ۲۴۳۱، ۲۴۶۱، ۲۴۷۲، ۲۴۹۸		تغییرات آب‌وهوایی و تخریب محیط زیست
۹	۲۰۰۲، ۲۰۱۰، ۲۳۵۸، ۲۳۷۲، ۲۳۸۵، ۲۴۰۸، ۲۴۳۱، ۲۴۶۱، ۲۴۷۲		تهدیدات ناشی از بلایای طبیعی

نتیجه‌گیری

در مطالعه قطعه‌نامه‌های سازمان ملل متحد در خصوص بحران سومالی علاوه بر شناسایی تهدیدات پیشروی صلح و امنیت بین‌المللی ناشی از دولت‌های فرومانده، نتایج زیر به دست آمد؛ (۱). همانطور که بیان گردید هدف از انجام این پژوهش شناسایی تهدیدات پیشروی صلح و امنیت

بین‌المللی ناشی از فروماندگی دولت‌ها بوده است. بر این اساس مورد مطالعاتی کشور سومالی انتخاب گردید و تعداد ۹۷ قطعنامه صادره شورای امنیت سازمان ملل متحد در بحران سومالی مورد مطالعه و تجزیه و تحلیل محتوا قرار گرفت و در نتیجه تهدیدات احصاء شده ناشی از فروماندگی دولت سومالی علیه صلح و امنیت بین‌المللی در ۱۳ نوع تهدید با مصادیق مختلف معرفی گردید و بنابراین ضمن اثبات فرضیه اولیه پژوهش بیان می‌گردد که دولت‌های فرومانده به واسطه فروماندگی خود بسترساز شرایط تهدیدزایی علیه صلح و امنیت بین‌المللی می‌گردند که این تهدیدات بر اساس مطالعه صورت‌پذیرفته در کشور سومالی شامل نقض گسترده حقوق بین‌الملل و حقوق بشر، نقض حقوق بین‌الملل، رشد جرایم سازمان‌یافته فراملی، کاهش امنیت دریایی، رشد تروریسم، رشد ابزارهای نامنی، تداوم منازعات مسلحانه قومی، عدم توسعه‌یافتگی و فقر، آوارگی و پناهندگی، کاهش امنیت غذایی، کاهش امنیت زیست محیطی، رشد افراطی‌گری خشونت‌آمیز، خطر بروز جنگ و در نهایت افزایش تهدیدات ناشی از بلایای طبیعی می‌باشند.

(۲). سیر تصویب قطعنامه‌های سازمان ملل متحد از سال ۱۹۹۲ الی ۲۰۲۰ نشان می‌دهد که حقوق بین‌الملل در مسیر تکامل قرار دارد. این مسیر تکامل از توسعه، تدوین، وضع قوانین آغاز شده و در ادامه به نظارت در اجرای قوانین پرداخته می‌شود. در مسیر تکامل شورای امنیت سازمان ملل متحد به عنوان نماینده جهان، به دنبال محاکمه و مجازات متخلفین از حقوق بین‌المللی است. اگرچه بسیاری از متخلفین از حقوق بین‌المللی دارای مسئولیت‌های دولتی در کشورهای تحت حاکمیت خود می‌باشند و کار محاکمه آنها بسیار دشوار است اما بی‌شک در صورتی که این سیر تکامل حقوقی به نتیجه برسد، می‌توان پایان وضعیت آناشیک در نظام بین‌الملل را شاهد بود. علاوه بر این، سیر تکامل حقوق بین‌الملل نشان می‌دهد که علی‌رغم وقوع بسیاری از خشونت‌ها، جامعه جهانی روز به روز در پی صلح و امنیت بیشتر است. زیرا صلح پایدار در رعایت عدالت برای همه موجودات هستی نهفته است.

(۳). شورای امنیت سازمان ملل متحد در حل بحران سومالی دست به رویه‌ای جدید زده است و در آن با کمک شرکای بین‌المللی خود از جمله اتحادیه اروپا و آفریقا به دنبال فرآیند دولت‌سازی در سومالی رفته است. این شورا با استفاده از نیروهای چند ملیتی در سومالی، با تعیین زمان انتخابات، نظارت بر انتخابات، تلاش در جهت تدوین قوانین، تشکیل نیروهای امنیتی ملی، گارد ساحلی و غیره است که فرآیند دولت‌سازی در کشوری قومی - قبیله‌ای سومالی را آغاز نموده

است. این اقدام جامعه جهانی، نشان می‌دهد که حضور دولت‌های توانمند برای تأمین صلح و امنیت بین‌المللی حایز اهمیت بوده و از طرفی ضعف و ناتوانی دولت‌ها در اداره کشورشان استقلال آنها را به خطر می‌اندازد.

(۴). شورای امنیت سازمان ملل متحد در راستای فرآیند دولت‌سازی خود، ویژگی‌هایی را برای یک حکومت خود برمی‌شمارد. این ویژگی‌ها شامل مشروعیت و اعتبار ملی حکومت، احترام به حقوق بشر، تدوین و تصویب قوانین، حاکمیت قانون، برقراری عدالت، برقراری امنیت، تأکید بر دموکراسی، مقابله با فساد مالی و سیاسی، ارائه خدمات اساسی و ایجاد رفاه و در نهایت داشتن ارزیابی و مدیریت ریسک در دولت‌ها می‌باشد.

(۵). قطعنامه‌های صادره شورای امنیت بر اهمیت شفافیت و برخورد با فساد مالی در دولت‌ها تأکید دارد زیرا معتقد است فسادهای مالی و سیاسی دولتی باعث کاهش مشروعیت و اعتبار حکومت‌ها می‌گردد. کاهش مشروعیت نارضایتی‌ها و نافرمانی‌های ملت را در پی خواهد داشت و از طرفی دیگر باعث اختلال در روند صلح و آشتی ملی است. شکل‌گیری این ادبیات نشان می‌دهد که در آینده‌ای نزدیک فساد مالی دولت‌ها به عنوان تهدیدکننده صلح و امنیت بین‌الملل مورد مطالعه و بررسی بیشتر جامعه جهانی قرار خواهد گرفت.

(۶). مطالعه حاضر بیان می‌نماید که تهدیدات علیه صلح و امنیت بین‌المللی دارای پیچیدگی‌ها و درهم‌تنیدگی می‌باشند که به صورت زنجیروار به یکدیگر متصل هستند. بنابراین ایجاد یک تهدید در یک منطقه جغرافیایی به راحتی می‌تواند سایر تهدیدات علیه صلح و امنیت منطقه و حتی جهان را در پی داشته باشد.

این پژوهش نشان می‌دهد که ثبات و توانمندی دولت‌ها، هم باعث حفظ ثبات و امنیت داخلی کشورها بوده و هم باعث صلح و امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی می‌باشد زیرا فروماندگی دولت‌ها تهدیدات بسیار جدی را علیه صلح و امنیت منطقه و جهان ایجاد می‌نماید. بنابراین لازم است که تمامی ملت‌ها و دولت‌ها ضمن تلاش در جهت حفظ توانمندی دولت خویش، از ثبات و توانمندی سایر دولت‌های همسایه و حتی جهان حمایت نمایند. این مسئله حاکی از آن است که امنیت در جهان به امنیت دسته جمعی بدل شده است و همه کشورها برای امنیت خود، می‌بایست ثبات و صلح و امنیت سایر کشورها را نیز تأمین نمایند.

کتابنامه

- آقایی، سید داوود، ۱۳۸۸، نقش و جایگاه شورای امنیت در نظم نوین جهانی، تهران، سرای عدالت، چاپ نخست.
- برجس، پیترو، (۱۳۹۶)، بررسی‌های جدید امنیت، ترجمه: علیرضا طیب، تهران، امیرکبیر، چاپ نخست.
- اخوان کاظمی، مسعود، حسینی، طیب‌سادات، بهرامی‌پور، فرشته، (۱۳۹۸)، مطالعه واکاوی تأثیر تغییرات آب‌وهوایی بر امنیت بین‌المللی، فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، (۴۶) ۱۲، تابستان ۱۳۹۸، ۳۹-۹.
- جعفری ولدانی، اصغر، (۱۳۸۷)، ژئوپولیتیک جدید دریای سرخ و خلیج فارس، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، چاپ سوم.
- ذوالفقاری، مهدی، عمرانی، ابوذر (۱۳۹۸)، عراق به مثابه دولتی فرومانده و تأثیر آن بر امنیت بین‌المللی، دو فصلنامه علمی جامعه‌شناسی سیاسی جهان اسلام، (۲) ۷، پاییز و زمستان ۱۳۹۸، ۵۶-۲۹.
- زارع مهدوی، قادر و حمیدرضا دانش نادری، ۱۳۹۵، امنیت بین‌المللی و جرایم زیست محیطی، تهران، میزان، چاپ اول.
- سلطانی گییشینی، محمدجواد، وثوقی، سعید، ابراهیمی، شهباز (۱۳۹۶)، دولت شکست خورده و جنگ‌های جدید: مطالعه موردی داعش در خاورمیانه، فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، (۳) ۸، بهار ۱۳۹۶، ۱۱۷-۱۴۵.
- شمس ناتری، محمد ابراهیم، اسلامی، داود، (۱۳۹۴)، ماهیت کیفری تأمین مالی تروریسم، تهران، مطالعات حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشگاه تهران، (۵ و ۴) ۲، ۲۵۷-۲۸۶.
- خلاصه گزارش توسعه انسانی ۲۰۱۴، ترجمه حمید مرعشی، تهران، مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد در تهران.
- شیهان، مایکل، (۱۳۸۸)، امنیت بین‌الملل، ترجمه: سید جلال دهقانی فیروزآبادی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ نخست.
- صادقی‌نیری، رقیه، شهبازی، امیر (۱۳۹۶)، تأثیر قرائت‌های افراطی از دین و دین‌گرایی از آثار آن، همایش ملی واکاوی قرائت‌های افراطی از دین، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، دانشکده الهیات.

عابدی، مرضیه، کیخا، محمدرضا، (۱۳۹۶)، رابطه قرائت‌های افراطی از دین و اختلال در نظم و امنیت عمومی، همایش ملی واکاوی قرائت‌های افراطی از دین، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، دانشکده الهیات.

عبداله خانی، علی، (۱۳۸۶)، تروریسم شناسی، تهران، موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، چاپ نخست.

عزتی، عزت‌الله، (۱۳۹۹)، جغرافیای نظامی نوین ایران، تهران، دانشکده فرماندهی و ستاد آجا، چاپ دوم.

فرجی‌راد، عبدالرضا، صالحی، علیرضا (۱۳۹۱)، افغانستان: فروماندگی دولت و تهدیدات امنیتی و فرهنگی در خراسان بزرگ، فصلنامه پژوهشنامه خراسان بزرگ، (۶) ۳، بهار ۱۳۹۱، ۸۶-۷۵.

فرجی‌راد، عبدالرضا و علیرضا صالحی، (۱۳۹۴)، دولت‌های فرومانده؛ تهدیدات امنیتی و سیاست خارجی آمریکا، تهران، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، چاپ دوم.

گریفتس، مارتین و تری اوکلاگان، ۱۳۸۸، مفاهیم کلیدی روابط بین‌الملل، ترجمه: محمد امجد، تهران، میزان، چاپ اول.

گوهری مقدم، ابوذر، (۱۳۸۸)، تروریسم جدید: چارچوبی برای تحلیل، دو فصلنامه دانشنامه حقوق و سیاست، (۱۲) پاییز و زمستان ۱۳۸۸، ۳۴-۱۱.

قمشی، علی، (۱۳۷۸)، سومالی، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، چاپ نخست.

مرادیان، محسن، (۱۳۸۸)، تهدید و امنیت (تعاریف و مفاهیم)، تهران، مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی، چاپ نخست.

موسی‌زاده، رضا، (۱۳۸۴)، سازمان‌های بین‌المللی، تهران، میزان، چاپ پنجم.

ویلیامز، پل.دی، (۱۳۹۰)، درآمدی بر بررسی‌های امنیت، ترجمه علی‌رضا طیب، تهران، امیرکبیر، چاپ نخست.

Chomsky, Noam, (2005), Failed States; the abuse of power and the assault on democracy, New York, published by metropolitan books Henry Hot and company

FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nation) (1996), Rome Declaration on World Food Security, Rome: FAO, www.FAO.ORG/docrep/003/w3613e/w3613e00

- Ghani, Ashraf, Clare Lockhart, (2008), Fixing Failed States; A framework for rebuilding a fractured world, London, published by Oxford
- Klein, Natalie, (2009), Maritime Security and The Law of The Sea, London, OXFORD, PDF
- Program of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects, 2001, [http://www.weaponslaw.org/assets/downloads/2001 UNPoA on SALW](http://www.weaponslaw.org/assets/downloads/2001_UNPoA_on_SALW)
- S/RES/1265 (1999) Protection of civilians in armed conflict – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/1772 (2007) Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/1976 (2011) Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/2015 (2011) Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/2036 (2012) Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/2093 (2013) Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/2358 (2017) The situation in Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/2385 (2017) The situation in Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/2431 (2018) The situation in Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/2442 (2018) The situation in Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/2461 (2019) The situation in Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/2472 (2019) The situation in Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>
- S/RES/2500 (2019) The situation in Somalia – <https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions>